

TIETEELLINEN PÄTEVYYS HALLINNON TUTKIMUKSESSA: ASiantuntijalausuntojen kertomaa ja arviointiperusteiden erittelyä

Pertti Ahonen

1. JOHDANTO

Minkä tahansa arvioinnin, evaluaation, peruskysymyksiä on sen selvittäminen, täyttääkö arvioinnin kohde arvioinnin perusteiden mukaiset vaatimukset ja missä määrin se – tai hän – ne täyttää (ks. esim. Ahonen 1985a). Silloin kun arvioinnin kohteita on lukuisia, ollaan lisäksi usein kiinnostuneita kohteiden paremmuusjärjestyksestä. Näin yleisesti määritelty arvioinnin käsite kuvaa yhtä lailla julkisten toimintaohjelmien, opetusohjelmien onnistuneisuuden kuin tieteellisiä opetusvirkoja tavoittelevienkin arviointia.

Tässä esityksessä tarkastellaan ensinnäkin neljää äskettäistä hallinnon tutkimuksen professuurien ja apulaisprofessuurien täyttöprosessia, keskittyen asiantuntijalausuntoihin. Toiseksi tehdään yleisempiä päätelmiä siitä, millaisia ovat arviointitulokset ja ne arviointiperusteet, joita lausunnoissa on sovellettu.

Hallinnon tutkimuksen viimeaikaisista tieteellisen pätevyuden arvioinneista otetaan tässä tarkasteluun neljä. Kaksi arvioinneista koskee professorin pätevyyttä, Helsingin kauppakorkeakoulun HKKK:n liiketaloustiede-hallinnon professuurin äskeisessä sekä Vaasan korkeakoulun julkishallinnon professuurin vieläkin äskeisemmässä täyttöprosessissa. Toiset kaksi arviointia kohdistuvat apulaisprofessuurien täyttöön: kysymyksessä ovat Tampereen yliopiston julkishallinnon apulaisprofessori ja Helsingin yliopiston hallinto-opin apulaisprofessori.

Arviointeja tarkastellaan aikajärjestyksessä. Ensimmäisenä niistä lähti liikkeelle HKKK:n prosessi, sitten Tampereen, sitten Helsingin ja viimeisenä Vaasan prosessi. Arvioijia oli kussakin prosessissa kolme. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Tarkasteltavat arviointitapaukset.

Virka	Asiantuntija	Lausunnon päiväys, sivumäärä ja kieli	Loppuvaiheen hakijat
Liiketaloustiede-hallinnon professori, HKKK	Börje O. Saxberg, University of Washington, Seattle, U.S.A.	12.9.1983, 28 s., engl.	TkT Heikki Heiskanen, s. 1932
	Sven E. Kock, Svenska Handelshögskolan	19.9.1984, 32 s., ruots.	FT Asko Miettinen, s. 1944
	John Child, University of Aston, Aston, Englanti	20.1.1984, 8 s., engl.	Apulaisprof. Kyösti Pulkkinen, s. 1921 KTT Vesa Routamaa, s. 1948 KTT Risto Tainio, s. 1947
Julkishallinnon apulaisprofessori, Tampereen yliopisto	Krister Ståhlberg, Åbo Akademi	31.10.1984, 21 s., ruots.	HT Ismo Lumijärvi, s. 1947
	Ilkka Heiskanen, Helsingin yliopisto	18.11.1984, 24 s., suom.	HL (väit.) Juhani Nikkilä, s. 1947
	Tuomo Martikainen, Helsingin yliopisto	12.12.1984, 16 s., suom.	VTT Heikki Paloheimo, s. 1946
			YTL Kyösti Pekonen, s. 1947
Hallinto-opin apulaisprofessori, Helsingin yliopisto	Risto Tainio, Tampereen yliopisto	6.3.1985, 10 s., suom.	VTL (väit.) Pertti Ahonen, s. 1952
	Krister Ståhlberg, Åbo Akademi	10.10.1985, 14 s., ruots.	VTT Heikki Paloheimo, s. 1946
	Juha Vartola, Tampereen yliopisto	7.11.1985, 12 s., suom.	
Julkishallinnon professori, Vaasan korkeakoulu	Ralf Helenius, Svenska Handelshögskolan	16.1.1985, 19 s., suom.	VTL (väit.) Pertti Ahonen, s. 1952
	Ilkka Heiskanen, Helsingin yliopisto	14.11.1985, 13 s., suom.	HT Ismo Lumijärvi, s. 1947
	Juha Vartola, Tampereen yliopisto	24.11.1985, 20 s., suom.	HL (väit.) Risto Harisalo, s. 1945
			HT Ari Salminen, s. 1951

2. HKKK:N LIIKETALOUSTIEDE-HALLINNON PROFESSUURI

Saxbergin (1983, 1.5.) mielestä »Heikki Heiskasen kirjoitukset ovat kiintoisia ja mielenkiintoa virittäviä», mutta toisaalta Saxberg katsoi, että niiltä »kaikilta puuttui riittävän luja rakenne ja fokus». Saxbergin näkemyksen mukaan kirjoitukset olivat myös kysymyksestä toiseen vaeltelevia (rambling) eivätkä täysin loppuunviettyjä (achieved), tarkoitukseltaan täsmennettyjä eivätkä aiempaan tietämykseen yhdistettyjä. Saxberg ei siksi pitänyt tri Heiskasta pätevänä.

Asko Miettisellä Saxberg (1983, 2.4.) katsoi olevan huomattavan akateemisen taustan virkaan, mutta ei ollut vakuuttunut siitä, »että tri Miettinen olisi osoittanut riittävää syvällisyyttä tutkimuksissaan suhteessa johtamiseen ja organisaatioihin.» Syvyyttä Saxberg näki puuttuvan ennen muuta akateemisessa mielessä ja ajatellen makrokysymysten tutkimusta ja päätteli, ettei Miettinenkään ollut pätevä. Kyösti Pulkkinen Saxberg (1983, 3.6.) sen sijaan piti pätevänä katsoen Pulkkinen osoittaneen sekä laajuutta että syvyyttä tutkimuksissaan, joskin arvioi Pulkkinen tutkimustulosten käytettävyyden johdon suorituskyvyn parantamisessa olevan korkeintaan välillisen.

Vesa Routamaata Saxberg (1983, 4.5.) piti pätevänä sillä perusteella, että Routamaa oli osoittanut sekä johtamisen että organisaatioiden tutkimuksen teoreettista hallintaa että kenttätutkimuksen asetelmien luovaa soveltamista, vaikka Routamaan työn suurin osa oli Saxbergin mukaan »kapeasti rajoittunut verrattuna hänen väitöskirjansa (1981) valmistelun kenttätyöhön». Myös Risto Tainiota Saxberg (1983, 5.1.—5.7.) piti pätevänä tarkemmin yksilöimättä kannanottonsa perusteluja. Saxberg (1983, saatekirje) päätyi pätevyysjärjestykseen Pulkkinen, Routamaa, Tainio perustelunaan ennen muuta se, että »tutkimuskompetenssia eriteltäessä johtamisen ja organisaation tutkimuksen merkittäviä kysymyksiä tulee pitää keskeisimpinä».

Kock (1984, 1) katsoi, ettei asetus HKKK:n viroista anna suuntaviivoja kompetenssin määrittelyyn, mistä syystä arvioija pyrki itse määrittelemään kriteerit, joiden mukaan hakijan tulee

- osata nähdä liiketaloudelliset ongelmat suhteessa siihen yhteiskuntaan ja erityisesti sen elinkeinoelämään, jonka osa yritys on
- tuntea yritystaloudelliset toimin taparametrit
- tuntea mistä ja miten hankkia tutkimusdata
- hallita konventionaaliset ja mieluummin myös kvantitatiiviset ja kvalitatiiviset menetot datan hallitsemiseksi
- omata empiirisissä tutkimuksissaan teoreettinen lähtökohta ja siksi kyetä osoittamaan hallitsevansa talous-, organisaatio- ja hallintoteoriat
- osata erottaa taloudelliset ja hallinnolliset ongelmat yrityksessä toisistaan ja kytkeä ne toisiinsa.

Kock (1984, 2—4) arvioi, ettei Heikki Heiskanen ole pätevä virkaan, koska hän ei ole onnistunut vakuuttamaan lukijaa muodostamiensa mallien yleispätevyydestä ja nykyisiä metodeja suuremmasta käyttökelpoisuudesta. Kock piti myös Heiskanen tutkimusten alaa kapeana eikä katsonut Heiskanen mallien eikä metodologisten tutkimusten syventävän eikä laajentavan tietoa. Asko Miettisen tieteellistä tuotantoa Kock (1984, 5—7) piti suppeana ja arvosteli sitä muun muassa mittaustekniikoiden valinnan perustelemattomuuu-

desta eikä pitänyt Miettistäkään päteväenä. Kyösti Pulkkisen Kock (1984, 11) sen sijaan katsoi »päteväksi professuuriin, mutta tämä tapahtuu tietyllä epäilyksellä, koska en usko matemaattisten harjoitelmien (exercisema) välttämättömyyteen Pulkkisen tutkimien ilmiöiden kuvaamisessa, selittämisessä ja ennustamisessa.» Kock (1984, 9) arvosteli Pulkkista myös tarpeettomista käsitelälyseistä ja tekstin vaikealukuisuudesta.

Vesa Routamaata Kock (1984, 15) ei pitänyt päteväenä hakijan tutkimusten perustan kapeuden vuoksi, vaikka katsoi »kirjoittajan osoittavan hallitsevansa organisaatioiden rakenneteorian ja empirian». Laajassa Tainion tuotannon arvioinnissaan Kock (1984, 16–31) katsoi kahdella Tainion tutkimuksista (1975, 1977) olevan suurta meritoivaa arvoa kompetenssin kannalta, mutta päätyi (Kock 1984, 31) katsoessaan Tainion – epäilyksin (med tvekan) samaan tapaan kuin Pulkkisen – päteväksi professuuriin siihen, että »vaikka Tainio on jatkanut tieteen teoreettista kehittelyään, en kuitenkaan ole täysin vakuuttunut siitä, hallitseeko hän liiketaloudelliset parametrit, joihin organisaatiotutkimus tulee suhteuttaa yrityksessä, ja siksi en voi muuta kuin epäillä, kun julistan hänet päteväksi professuuriin.»

Childin (1984, 1.2.) mukaan »kaiken kaikkiaan, tri Tainiota tulee pitää vakavasti otettavana ehdokkaana täyteen professuuriin, pitäen mielessä myös sen, että hänellä on vielä edessään monia vuosia joiden aikana saavuttaa täydempi akateeminen kypsyys.» Tainion uusimpaan tuotantoon Child kohdisti arvostelua sillä perusteella, etteivät »hänen tutkimustuloksensa . . . vastaa teoreettista aspiraatiota», ja vanhempaa Tainion väitöskirjaa (1977) Child kritikoi samoin teoreettisten tavoitteiden jäämisestä saavuttamatta samalla kun työn empiirinen taso kuitenkin on korkea. Kyösti Pulkkista Child (1984, 2.1.) piti yhtä päteväenä kuin Tainiota katsoen Pulkkisen olevan »kompetentti tutkija, joka käsittelee hyödyllisiä (vaikkakaan ei välttämättä kovin jännittäviä) aiheita.» Heikki Heiskasta, Asko Miettistä ja Vesa Routamaata Child (1984, 3.1., 4.4. ja 5.1.) ei pitänyt vahvoina (strong, Heiskanen) tai varteenotettavina (serious, Miettinen ja Routamaa) ehdokkaina virkaan. Heiskasta Child arvosteli omaperäisyyden puutteesta ja tutkimuksen suppeudesta, Miettistä siitä, ettei hän ollut tuottanut tutkimuksia, joiden perusteella hänet voitaisiin vakavasti katsoa ammattimaiseksi ehdokkaaksi (professional candidate), ja Routamaata Aston-metodologian kvalifioimattomasta omaksumisesta ja tutkimusten kapeasta alasta. Kolmen muun hakijan järjestys oli Childin (1984, saatekirje) mukaan Heiskanen - Miettinen - Routamaa.

3. TAMPEREEN YLIOPISTON JULKISHALLINNON APULAISPROFESSUURI

Ståhlberg (1984, 1) tarkasteli lausuntonsa aluksi haettavan viran opetusalaa määritellen julkishallinnon laajassa merkityksessä kuitenkin katsoen, että »hakija, jolta puuttuu meritoituneisuus valtionhallinnon tutkimuksen alalle voi tuskin tulla kysymykseen virkaan.» Arviointikriteereiksi Ståhlberg otti myös tuotannon laajuuden esimerkiksi »perehtyneisyytenä sekä teoreettiseen että empiiriseen tutkimukseen ja/tai tutkimuskäsitteiden ja -kohteiden variointina.»

Ismo Lumijärven tutkimusaluetta – henkilöstöhallinto ja johtaminen -valtionhallinnossa – Ståhlberg (1984, 2, 8) piti kapeana. Teoreettisella tasolla Ståhlberg (1984, 8) ei katsonut Lumijärven »riittävästi lähestyneen julkishallinnon erityisiä ongelmia», ja pienemmäksi puutteeksi Ståhlberg (em. kohta) katsoi sen, että »Lumijärvi on niin kokonaan esiintynyt vain kansallisissa yhteyksissä.» Toisaalta Ståhlberg (1984, 6) katsoi Lumijärven esimerkiksi väitöskirjatyössään (1980) osoittaneen kiitettävää lukeneisuutta (berömdvärd beläsenhet). Tällä perusteella Ståhlberg päätyi punnitsemaan Lumijärven tuotannon tiettyä syvyyttä näkemäänsä sen kapealaisuutta vastaan lopputuloksenaan se, että Lumijärvellä voitiin katsoa olevan varauksellinen pätevyys (tveksam kompetens) virkaan.

Juhani Nikkilän pätevydestä Ståhlberg (1984, 14) katsoi, ettei Nikkilä ollut vielä pätevä, joskin »oli mahdollista, että nykyinen tuotanto olisi riittävä, jos se olisi läpikotaisin erittäin hyvän laatuista.» Heikki Paloheimoakaan Ståhlberg (1984, 16) ei pitänyt pätevanä, mutta sillä perusteella, että oli sanojensa mukaan »turhaan etsinyt . . . Paloheimon tuotannosta . . . suoraan hallintoa koskevaa ainesta». Samalla Ståhlberg (m. kohta) kuitenkin katsoi, että ensimmäinen osa hänen erittelemästään Paloheimon tuotannosta (erityisesti väitöskirja vuodelta 1981) oli »paras yksittäinen tutkimuskokonaisuus tässä kilpailussa». Kyösti Pekosen väitöskirjalla (1983) Ståhlberg (1984, 21) katsoi olevan »hyvän meriittiä» pätevyyttä ajatellen samalla kun Pekonen ei ollut Ståhlbergin mielestä vielä osoittanut pätevyyttä virkaan.

Heiskanen (1984, 1) katsoi, että julkishallinnon tutkimuksen »monimuotoistuminen edellyttää alan tutkijalta tällä hetkellä laajaa kentän hallintaa, ei vähiten teoriain, metodologian ja tutkimusmenetelmien tuntemusta ja hallintaa.» Heiskanen katsoi samoin, etteivät laajat makroperspektiivit ole kylliksi oppineisuuden osoituksina. Tällä perusteella »pelkkä valtion luonteen ja tehtävien pohdiskelu ei riitä, vaan *hallinto* ja sen erityispiirteet julkishallinnon kokonaisuudessa on tunnettava.» (Heiskanen 1984, 2.)

Heiskasen (1984, 3) mukaan »hakijain väitöskirjat (Lumijärvi 1980, Palo-

heimo 1981, Nikkilä 1983, Pekonen 1983, kirjoittajan huom.) ovat järkyttävällä tavalla samanlaisia . . . ne kaikki lähtevät oppihistoriasta ab ovo, niinkuin aikaisempaa tutkimusta ja tutkijain saavutuksia ei voisi lukea ja sisäistää niitä referoimatta ja esittelemättä. . . Yleisin virhe on, että aikaisemmista tutki-joista 'luetaan' historian yleisten ajatusmuotojen kehitystä. . . Toinen ongelma on, että kun aikaisempi tutkimus ja tutkijat 'pannaan kertomaan historiaa', . . . tutkija itse ei lopultakaan välitä siitä, mitä aikaisemmat tutkijat ovat sanoneet vaan panee heidät kertomaan omaa tulkintaansa historiasta.» (Heiskanen 1984, 4.) Niinpä Heiskasen (1984, 5) mukaan »kaikki neljä hakijaa ovat väitöskirjoissaan pyrkineet haukkaamaan paljon suuremman palasen kuin mihin suu avautuu tai mitä jänteet kestävät», samalla kun kuitenkin (Heiskanen 1984, 6) »Paloheimolla järkevä ydin on hänen taloutta koskevan valtiol-lisen sääntelyn kontrafinaalististen piirteiden erittelynsä . . . Nikkilällä hyvin oivallettu ja jäsennetty kansalainen—byrokraatiasuhdetta koskeva näkemys ja Pekosella hyvät tulkintafragментit . . . Lumijärvelläkin väitöskirjan alkuosa jäsenyy hyvin ja loppusummarykin . . . on ymmärrettävä.» Heiskanen (1984, 7, 10) päätteli, että »viran hoitoon kuuluvaa pätevyyttä väitöskirjatyö antaa lähinnä Pekoselle ja Nikkilälle, Paloheimo ja Lumijärvi taas luovat perustaa, jolta heidän tutkimuksensa voi edetä vastaisuudessa julkishallinnon ja valtion-hallinnon ongelmien suuntaan. Jos alaa ei oteta huomioon, pidän Pekosen työtä tieteellisesti parhaana, Paloheimo ja Nikkilä sijoittuvat jaetulle toiselle tilalle ja Lumijärvi jää auttamatta neljänneksi.»

Lumijärven muunkin tuotannon huomioon ottaen Heiskanen (1984, 11) katsoi, että »ylen vähän tieteellisesti solidia tuotantoa Lumijärven melko laajasta kirjallisesta tuotannosta jää arvioijan seulaan. Sen sijaan Lumijärvi . . . tuntee melko hyvin hallinnon tutkimusperinteet ja maamme julkisen ja valtion hallinnon . . . tieteellistä pätevyyttä Lumijärvellä ei vielä ole aina-kaan apulaisprofessuuriin saakka.» Heiskasen (1984, 14) mukaan »Lumijärveen verrattuna Nikkilällä on kuitenkin enemmän julkishallinnon ja valtionhallin-non luonnetta ja keskeisiä ongelmia jäsentävää ja niitä todella ymmärtävää tutkimusta. . . Tarvittaisiin ainakin yksi monografiatasoinen kypsä empiiri-nen työ tai 2–3 kansainvälisessä aikakausjulkaisussa julkaistua artikkelia, en-nenkuin voisin pitää häntä tieteellisesti pätevänä apulaisprofessorin virkaan.»

Heiskanen (1984, 18) katsoi, että useat Paloheimon tutkimuksista ovat »sinänsä taitavasti suunniteltuja ja tulkinnallisesti toteutettuja» samalla kun Heiskasen mukaan tekijä usein »hyvin rajatun ja solidin empiirisen tutkimuk-sen 'täydennykseksi' kirjoittaa laajoista kysymyksistä tarpeetonta ja jopa dismeritoivaa tekstiä.» Heiskasen (1984, 20) kokonaisarviona oli, »ettei Palo-heimo ole vielä saavuttanut sitä tieteellisen tuotannon tasoa, jota apulaispro-fessorilta voidaan vaatia – ei omalla varsinaisella alallaan valtio-opissa eikä

varsinkaan nyt haetun viran alalla.» Pekostakaan Heiskanen (1984, 23) ei pitänyt pätevänä virkaan ja päätteli (s. 24), ettei »voi pitää ketään hakijoista pätevänä . . . Lumijärven tulisi laajentaa tutkimusalueitaan ja parantaa tasoa, Paloheimolla on vahvaa valtio-opillista perustaa, mutta ei varsinaista hallintotieteellistä — eikä yleisemmin institutionaalista — tutkimusta ja Nikkilä ja Pekonen tarvitsisivat väitöskirjojensa ja muutamien muiden näyttöjen lisäksi vielä melko voimakasta lisänäyttöä — alalle kohdistuvan monografian tai pari kolme kansainvälisen tason artikkelia.»

Martikainen (1984, 1–2) asetti arviointikriteereikseen ensinnäkin sen, että »hakijan on kyettävä osoittamaan syvälinen ja perusteellinen vähintään yhden julkisen hallinnon tutkimuksen keskeisen alueen hallinta, minkä lisäksi edellytetään, että . . . hakijalla yhden spesialiteetin lisäksi on myös tiettyä laaja-alaisuutta ja monipuolisuutta osoittavaa näyttöä jollain muulla julkisen hallinnon tutkimuksen lohkollla tai hallinnon tutkimuksen lähitieteiden alueella.» Erityisalueen hallinnan perusteellisuuden arvioinnissa Martikainen (1984, 2) nojautui ensisijaisesti seuraaviin arviointikriteereihin:

alan tutkimustradition, teorian ja metodologian tuntemus
tutkimuksen substantiaalinen, sisällöllinen syvyys
empiirisen tutkimuksen suorituksen ja tulosten arviointi: kysymyksenasettelu ja sen omaperäisyys; teknismetodinen varmuus; ilmaisun niukka-sanaisuus ja täsmällisyys; loogisen jäsentelyn onnistuneisuus.

Martikainen (1984, 6) katsoi, että Ismo Lumijärven tutkijaprofilille on tyyppillistä keskittyminen yhdelle hallinnon tutkimuksen alueelle ja alueen hallinta käytännön näkökulmasta. Martikainen arvosteli Lumijärven tutkimustyylä siitä, että on »liiaksi sitouduttu auktoriteetteihin ja 'klassikoihin', jolloin hänen tutkimuksensa on liian usein vain näiden ajatusten ja teoriakehitysten esittelyä. . . . Tutkimuksen kysymyksenasettelun löyhyyden ja lähtökohtien tarpeeton etäännyttäminen elävästä todellisuudesta rasittavat myös Lumijärven tutkijaprofilia.» Martikainen (em. kohta) ei pitänyt Lumijärveä pätevänä, mutta katsoi, että »esimerkiksi yhden perusteellisen ja hyvin kohdennetun empiirisen tutkimuksen esittäminen jollakin muulla kuin henkilöstöohjauksen alueella voisi jo tuoda Lumijärvelle pätevyden.»

Juhani Nikkilän tutkijaprofilille Martikainen (1984, 9) arvioi olevan »ominaista julkisen hallinnon teoreettisen ja metodologisen perustan hyvä(n) hallin(nan)», mutta Martikaisen mukaan »vakava puute Nikkilän pätevyden kannalta on näytön puuttuminen selvän empiirisen tutkimuksen puolella, minkä vuoksi en vielä voi pitää häntä pätevänä apulaisprofessorin virkaan.»

Kyösti Pekosen ongelmana Martikainen (1984, 11–12) piti näyttöjen puutetta valtionhallinnon institutionaalisen puolen ja hallintokäytäntöjen

tutkijana. Martikainen ei pitänyt Pekosta »tässä vaiheessa» päteväenä, mutta katsoi, että »suuntaamalla tutkimustaan julkisen hallinnon instituutioiden ja käytäntöjen konkreettiseen empiriseen analyysiin Pekosesta voisi kehittyä varteenotettava julkisen hallinnon virkojen haltija.» Martikaisen (1984, 5) mukaan Heikki Paloheimo osoitti »kykyä asettaa mielenkiintoisia kysymyksiä tärkeissä asioissa, joskaan käytetyt aineistot eivät oikein veny teorioidensa tasolle.» Selvästi julkisen hallinnon tutkimusta Paloheimolla oli Martikaisen (1984, 16) mukaan »niin niukasti, että se ei riitä osoittamaan vaadittavaa alan syvällistä ja perusteellista hallintaa», mistä syystä Martikainen piti Paloheimoa »vielä epäpäteväenä haettavana olevaan virkaan.»

4. HELSINGIN YLIOPISTON HALLINTO-OPIN APULAISPROFESSUURI

Lausunnossaan Tainio (1985, 1) asetti arviointikriteerinsä määritellen ensiksi, että »hallinto-opin kohteena on organisaatioiden hallinnon moniaineksinen ja monitasoinen kokonaisuus, ja tähän liittyvä johtamisen problematiikka. Tutkimustyön tulosten edellytän osoittavan sitä, että tutkija ymmärtää tämän kokonaisuuden perusdynamiikan ja ainakin joiltakin osin myös eri organisaatiotyyppien (julkishallinnon organisaatiot, yritykset jne.) erityispiirteet hallinto-ongelmien muodostumisessa.»

Pertti Ahosen tuotantoa Tainio (1985, 5) arvioi katsoen sen kohdistuneen hallinto-opin kannalta keskeisiin kysymyksiin. Tainio katsoi toisaalta, että »tutkijan uran alkupuoli oli selvityspainotteisessa käytännön kehittämistyössä», jolloin »töitä eivät ohjanneet niinkään teoreettiset tavoitteet.» Tainio (1985, 5–6) arvioi, edelleen, että 1980-luku oli »teoreettisen uusiutumisen ja teoreettisen otteen vahvistumisen aikaa», joskin »tämä on tapahtunut siinä määrin voimakkaasti ja hyppäksenomaisesti, että tutkijan teoreettiset tavoitteet näyttävät aika ajoin irtautuvan empiiristen töiden mahdollisuuksista.» Tainio (m. kohta) päätteli, että arvioitava »on jo nyt pystynyt tuottamaan teoreettisia ideoita, joiden avulla hän luontevasti tarttuu alan kansainvälisiin tutkimuskeskusteluihin ja antaa niihin oman panoksensa. Tämän vuoksi pidän Pertti Ahosta tieteellisesti päteväenä . . . virkaan.»

Heikki Paloheimon tuotannon Tainio (1985, 9) katsoi hallinto-opin osalta olleen yhteiskunta- ja valtio-opillisesti painottunutta ja korosti, että »Paloheimon saavuttamat tulokset eivät vielä tällaisenaan osoita organisaatioiden hallinnon ja johtamisen perusdynamiikan hallintaa.» Tainio (1985, 10) ei pitänyt Paloheimoa vielä tässä vaiheessa päteväenä, mutta katsoi tällä olevan »hyvä ajattelullinen arsenaali hallinto-opin alueella tehtävään tutkimukseen», mikä kuitenkin »edellyttää mikrotason analyysien vahvistamista ja samalla

mikro- ja makrotason välisen yhteyden problematisoimista.»

Ståhlberg (1985, 1) määritteli arviointikriteerejään aluksi tarkastelemalla viran opetusalaa ja päätyen siihen, että »kun viralle ei kuitenkaan ole annettu yleistä suuntausta valtio-oppi (erityisesti hallinto-oppi), lähdän siitä, että tiedekunta on tällä halunnut tähdentää viran suuntautumista juuri hallinnollisesti merkittäviin seikkoihin. Tästä seuraa, etten voi ajatella, että pätevydeksi riittäisi vain tai edes pääasiallisesti valtio-opillinen pätevyys». Lisäksi Ståhlberg (1984, 1–2) omaksui arviointikriteerikseen dosentinpätevyyden eli vähintään kaksi monografiaa käsittävän tieteellisen tuotannon sekä tuotannon laaja-alaisuuden yli yhden hallinnon tutkimuksen alueen.

Pertti Ahosta koskevassa arvioinnissaan Ståhlberg (1985, 7) pidättyi arviomasta, kuinka arvioitava on onnistunut liittämään oleellisia teoreettisia ja metodologisia aineksia empiiriseen käytännön tutkimustyöhönsä, koska Ahosen suuntauksena oli ollut ranskalaisen tradition inspiroima diskursisianalyysi. Tämä koski erityisesti arvioitavan (Ahonen 1983) väitöskirjaa. Ståhlberg (1985, 9–10) toivoi, että Ahonen »ainakin teoreettisemmassa pohdiskelusaan koettelisi siipien nostovoimaa ympäristössä, jolle on tuttu se traditio, jonka hän on halunnut tuoda meille», ja arvioi, etteivät »teoreettinen ja käytännöllinen hänen tutkimuksessaan oikein löydä toisiaan», mutta uskoi, että »hänellä on paljon annettavanaan, kunhan hänen uudempi teoreettinen intressinsä on sulanut yhteen hänen käytännön kokemustensa ja hänen pääasiassa empiiristen tutkimustensa kanssa.» Loppulausuntoon Ståhlberg (m. kohta) katsoi, että »sekä tuotannon volyymilta että sen alan laajuudelta Ahonen heilauttaa itsensä yli sen rimankorkeuden, joka vaaditaan apulaisprofessuuria varten. . . mutta asetun sille kannalle, ettei hänen ja riman välillä ole paljon ilmaa.»

Heikki Paloheimoa arvioidessaan Ståhlberg (1985, 11) viittasi Tampereen yliopiston julkishallinnon apulaisprofessuuria täytettäessä antamaansa lausuntoon (Ståhlberg 1984, ks. edellä), jonka alkuosan hän suoraan sijoitti uuteen lausuntoonsa. Paloheimon Tampereen viran pätevyöitymisajan jälkeen laatiman ja Helsingin virkaa varten toimittaman tuotannon perusteella Ståhlberg (1985, 13) katsoi, että »Paloheimo on ollut ahkera kirjoittaja, joka on selvästi vahvistanut alkuperäistä vaikutelmaani siitä, että hän on viimeinkin löytänyt oman melodiansa». Ståhlbergin (em. kohta) mukaan ei »voi olla mitään epäilystä siitä, etteikö Paloheimo ole varsin (riktigt) hyvän luokan tutkija, joka on sitä paitsi tullut vuosien mukana paremmaksi. En epäröisi myöntää hänelle pätevyyttä yleisen valtio-opin apulaisprofessuuriin.» Verrattuna edeltäneeseen julkishallinnon apulaisprofessuurin hakuprosessiin Tampereen yliopistossa Ståhlberg (em. kohta) katsoi Paloheimon pätevyyden kasvaneen. Sitä paitsi Ståhlberg (em. kohta) korosti, että Paloheimon päte-

vyys vahvistui vielä lisää siksi, että oli kysymys valtio-opin osana olevasta hallinto-opista. Ståhlberg (1985, 14) korosti, että Paloheimo oli nyt lähempänä pätevyyttä kuin Tampereen hakuprosessissa, mutta ettei hänellä vielä ollut pätevyyttä virkaan.

Vartola (1985a, 1) lähti arvioinnissaan siitä, että hallinto-opin apulaisprofessorin pätevyys edellytti »riittävän laajaa ja syvällistä haettavan viran erityisalan teorian ja käytännön hallintaa. Hakijan on siksi osoitettava tuntevansa hakemansa viran opetusalan keskeinen teoriaperinne ja kykynsä käyttää jotain siihen sisältyvää teoriaa omissa tutkimuksissaan. Toiseksi . . . hakijan tieteellisessä tuotannossa on oltava riittävä määrä joidenkin reaalisten organisaatioiden . . . hallintoon kohdistuvaa tutkimusta.» Vartola (em. kohta) ei edellyttänyt erityistä julkaisua alan teorioista, vaan vain yhteyksien ymmärtämistä tieteenalan teoriatraditioon. Lisäansioina Vartola (em. kohta) piti tutkimuksen itsenäisyyttä ja omaperäisyyttä ja edellytti hakijalta myös laaja-alaisuutta. Viran opetusalaa koskevan määrittämisen »se yleisen valtio-opin osa, joka käsittää julkisen hallinnon» Vartola (1985a, 1–2) rakensi arviointikriteeristöönään pitäen »riittävänä pätevyyden saavuttamista hallinnon, erityisesti julkisen hallinnon tutkijana», eikä katsonut, että »yleinen valtio-opillinen pätevyys jotenkin automaattisesti tuottaisi pätevyyden hallinto-opin apulaisprofessorin virkaan.»

Ahosen tuotannosta Vartola arvioi laajimmin väitöskirjaa (1983) ja siinä sovellettua diskurssianalyyttistä otetta katsoen (Vartola 1985a, 6), että arvioitavalle on »meritoiva se, että hän ehkä ensimmäisenä hallinnontutkijana maassamme on perehtynyt aiemmin suuressa määrin laiminlyötyyn teoriaan ja . . . analyysitapaan ja osoittanut olevansa kykenevä . . . myös käyttämään sitä. . . (T)oinen seikka on sitten se, missä määrin hän metodia käyttäessään on perustellut sen soveltuvuuden valittuun ongelmaan . . . Kolmas kysymys on se, miten syvälle hän analyysiansä käyttäessään kykenee etenemään». Vartola (1985a, 7) katsoi myös, että »Ahosen väitöskirja on kaikkea muuta kuin helppolukuinen. Osa vaikeasta avautumisesta johtuu taitavasti rakennetusta ja älyllisesti haastavasta monikerroksisesta analyysi-ideasta», samalla kun Vartolan mukaan (1985a, 7) »kirjassa on yksinkertaisesti aivan liian paljon 'tavaraa' mukana.» Vartolan (1985a, 8) mukaan Ahosella oli tieteellinen pätevyys virkaan, koska hakijan »tuotanto osuu lähes kokonaan viran opetusalueelle . . . sitä on riittävästi ja . . . se laadullisesti täyttää lausuntoni alussa asettamani kriteerit.»

Vartola (1985a, 10) pidättyi Heikki Paloheimon tieteellisen tuotannon arvioinnissaan käymästä läpi yksittäisiä kirjoituksia, koska katsoi, etteivät ne juuri olleet haettavan viran alalta. Vartolan loppuarvioinnin (1985, 11–12) mukaan Paloheimo »liikkuu tutkijana jokseenkin täysin politiikan ja talouden

suhteiden analysoijana», ja Vartola katsoi, »että hänellä voisi olla lähes riittävä pätevyys virkaan, jonka ala käsittäisi tuon tutkimusalueen . . . Empiirikkona hän kyllä pärjää normaalien akateemisten kriteerien mukaan varsin hyvin. Monissa hänen tutkimuksissaan miellyttää myös tieteellinen rohkeus.» Vartola (1985a, 12) katsoi, että »saavuttaakseen pätevyyden hallinto-opin tai julkishallinnon apulaisprofessuuriin (Paloheimon) tulisi kuitenkin julkaista ainakin väitöskirjatasoinen tutkimus jostain julkisen hallinnon alueelta ja osoittaa hallitsevansa tämän tieteenalan teoriaperinteen. Nyt hän ei ole pätevä hallinto-opin apulaisprofessuuriin.»

5. VAASAN KORKEAKOULUN JULKISHALLINNON PROFESSUURI

Helenius (1985, 5) katsoi, että Pertti Ahonen »omaa luontaisia kykyjä metodien käytännön hallintaan. Parhaimmillaan hän kykenee varsin älyllisellä tavalla käsittelemään aiheitaan. Haittapuolena on puutteellinen kyky problematisoida ongelmat todella perusteellisesti ja teesitason väittämiä kehittävästi. Hänen runsas tuotantonsa on vielä melko suuressa määrin pinnallista, suhteellisen helppojen ratkaisujen tarjoamista. . . . Tarkasti ottaen ei voida katsoa hakijan kiistattomasti pätevytyneen millään erityisalueella ehkä väitöskirja-aihetta lukuunottamatta. . . . Hakijan pätevyys nimenomaan hallinnon professuuria varten edellyttää myös metodisen tietouden syventämistä. Tässä mielessä hänen pitäisi antaa näyttöjä paitsi soveltamansa metodin nykyistä perusteellisemmasta hallinnasta myös hallintotieteen teorian ja metodologian tuntemuksesta ja soveltamismahdollisuudesta. Heleniuksen loppuarviointina oli, että »Ahosta ei . . . voida pitää päteväenä . . . virkaan.»

Risto Harisaloon tuotantoa Helenius (1985, 7) arvioi katsoen, että »Harisaloon tuotantoa pääalallaan on pidettävä ansiokkaana ja uutta luovana. Muuta teoreettisesti ja metodologisesti sekä aihepiiriltään riittävän laadukasta tuotantoa hän ei ole vielä ehtinyt saada aikaan. Vastikään tohtoriksi väitellyt hakija ei vielä julkaisutoimintansa nykyisessä vaiheessa voi havitella professorinvirkoja. Pidän häntä kuitenkin lupaavana tutkijana, jolla vielä on oleva hyvä mahdollisuus pätevytyä alallaan. Näin ollen en pidä . . . Harisaloa päteväenä . . . virkaan.»

Ismo Lumijärven tuotantoa Helenius (1985, 14) arvioi katsoen, että »hakijan ansiot tutkijana keskittyvät lähinnä väitöskirja-aiheen ympärille rakennettuun projektiin. Muu tuotanto on vielä melko alustavaa sekä suureksi osaksi selvityksistä koostuvaa. Lumijärvi on alansa teoriaan kohtalaisen hyvin perehtynyt tutkija, joka joissakin töissään on väläytellyt taidokasta käytännön metodin hallintaa. . . . Professuuria ajatellen jää kaipaamaan vielä näyt-

töjä sekä laadullisesti että määrällisesti. . . (T)otean, ettei Ismo Lumijärveä vielä voi pitää pätevänä . . .»

Ari Salmisen tuotantoa Helenius (1985, 18) tarkasteli arvioiden, että »Salmisen tuotanto jakautuu lähinnä kahteen keskeiseen alueeseen idänkaupan hallintoon ja hallintotieteiden metodologiaan. . . Hakija on riittävästi joskaan ei täysin vakuuttavasti osoittanut pätevyytensä väitöskirja-aiheessaan (Salminen 1981, kirjoittajan huom.) sekä ainakin tyydyttävästi alansa metodikysymyksissä (erit. Salminen 1984 (ilm. 1985), kirjoittajan huom.). Hänen teorian tuntemuksestaan ei ole vielä riittävän selvää näyttöä. . . Salmisen metodologiaa koskeva tuotanto ja sen tuntemus ylittää selvästi kilpahakijoiden saavutukset. . . Ennen kaikkea jää kaipaamaan hakijan nykyistä selvästi parempaa kykyä soveltaa menetelmiä omiin töihinsä. . . Salmista ei vielä voi pitää täysin pätevänä . . .»

Lausunnossaan Heiskanen (1985, 2–3) määritteli arviointikriteerejään katsoen, että »tutkimusalan pitkät perinteet ja jatkuva eriytyminen edellyttävät julkishallinnon tutkijalta monipuolisuutta – eikä suinkaan vähiten teorian, metodologian ja tutkimusmenetelmien tuntemisessa ja soveltamisessa. . . Toisaalta haluan kuitenkin myös korostaa viran erityisesti määritetyn opetusalan, julkishallinnon teorian ja metodologian, tärkeyttä. Ilman riittävää teorian (ja metateoriankin) tuntemusta ja kykyä metodologiseen erittelyyn sekä erilaisten tutkimusmenetelmien käyttöön tutkija sortuu helposti joko kapea-alaiseen näpertelyyn tai empiiriseen 'komiteatekstiä' tuottavaan selvitystyöhön. . . (M)ielestäni keskeisin . . . kriteeri . . . on hyvin sisäistetty teoreettinen analyttinen ote tutkimustyöhön sekä kyky metodologisesti arvioida niin teoreettisia suuntauksia ja teorioita kuin erilaisia tutkimusmenetelmiäkin.»

Hakijoiden väitöskirjoja Heiskanen (1985, 4) arvioi katsoen, että Ahosen väitöskirjan anti »perustuu lähinnä uuden tutkimusperspektiivin avaamiseen (diskurssianalyttinen perspektiivi), joskin se antaa myös teoreettisesti jäsenettyä tutkimustietoa maamme valtiontalouden tarkastuksesta . . . Vaikka voidaankin väittää, että metateoria, teoria ja empiria eivät väitöskirjassa täysin hitsaudu yhteen, on se mielestäni kuitenkin viime vuosien paras maassamme julkaistu hallintotieteellinen ja julkishallinnon väitöskirja. . . Harisalon väitöskirja (1985, kirjoittajan huom.) oli minulle mieluisa yllätys. . . (S)en tarkka lukeminen sai minut vakuuttuneeksi tekijänsä kyvyistä tutkijana. Voidaan tietysti väittää, että tutkielman tulokset eivät sinänsä ole uusia ja yllättäviä. Silti se tapa, jolla Harisalo etenee . . . on harvinaisen elegantti ja tehokaskin. Väitöskirjalta olisi kuitenkin toivonut avauksia myös perinteisemmän julkishallinnon klassisen teorian suuntaan». Lumijärven (1980) ja Salmisen (1981) väitöskirjoja Heiskanen (1985, 5–6) arvioi katsoen, että »Lumi-

järvi ei miellä selvästi kontekstia (länsimaisen yhteiskunnan, sen tuotantotoiminnan kehityksen konteksti) eikä myöskään tutkimuksellisen teorian ja käytännön teorian välistä eroa . . . Salmisen väitöskirja on . . . suurimmaksi osaksi selvitystyön luonteista raportointia, jota kuitenkin koristaa luokitteleva ja yleisiä yhteistyöhön vaikuttavia tekijöitä luetteleva 'teoretisointi'. Salmisen väitöskirja on anniltaan Lumijärven väitöskirjan luokkaa, tosin sillä erotuksella, että Lumijärvi yrittää teoreettisesti liikaa, sotkeutuu, eikä saa asiaa ulos, Salminen yrittää teoreettisesti liian vähän ja saa myös liian vähän ulos.»

Toiseksi Heiskanen tarkasteli hakijoiden muita monografia- ja oppikirjatasoisia julkaisuja. Ahosen muita monografioita Heiskanen (1985, 6) arvioi katsoen, että »monografiat ovat hyvätasoisia tutkimuksia, jotka osoittavat sekä poliittisten että julkishallinnon instituutioiden ja organisaatioiden hyvää tuntemusta . . . että hyvää menetelmällistä valmiutta». Harisalalon tuotannossa oli Heiskanen (1985, 6) mukaan vain yksi monografia, jonka Heiskanen katsoi lähinnä väitöskirjan esityöksi. Lumijärven monografioita Heiskanen (1985, 7) arvioi katsoen, että »systemaattista teoriaa ja empiriaa yhteenkytkevää ja integroivaa tutkimusta . . . hän ei onnistu saamaan aikaan.» Salmisen laajimmasta monografiasta (1984 (ilm. 1985)) Heiskanen (1985, 8) katsoi, että »se on viimeisimmässä muodossaan Salmisen julkisen hallinnon tutkimussuuntia ja otteita koskevan kirjoittelun 'kokoomateos'. . . . Tarkastelu ei kuitenkaan saa teoreettista ja metodologista sävyä, vaan on pikemminkin aatehistoriallista palapeliä . . . (H)äneltä ilmeisen selvästi puuttuu filosofinen peruskoulutus tutkimukseen, jonka tavoitteena on tutkimussuuntien ja -otteiden sekä niiden sisäisten ongelmien erittely ja arviointi.»

Kolmanneksi Heiskanen tarkasteli hakijoiden kansainvälistä tasoa oleviksi katsomiaan tieteellisiä artikkeleita. Ahosen artikkeleista Heiskanen (1985, 9) katsoi, että osa »artikkeleista on päällekkäisiä monografioiden tutkimustulosten kanssa . . . Lisäksi julkaisuareenana ovat lähinnä olleet suomalaiset aikakausjulkaisut . . . ja pari artikkeleista on vielä käsikirjoituksia. Silti . . . artikkelit . . . ovat useimmiten teoreettisesti hyvin strukturoituja ja osoittavat myös Ahosen kykyä siirtyä politiikan ja hallinnon tutkimuksen yhdeltä osaluelt toiselle. . . . Harisalolta on vaikea löytää artikkelituotantoa. . . . Artikkeleita ei löydy Lumijärveltäkään – joka johtaakin kysymään, miksi tamperelaisia julkishallinnon tutkijoita näyttää vaivaavan monistemaniam . . . Salmistakin vaivaa monistemaniam . . . (A)rtikkelit kyllä terävöittävät jonkin verran Salmisen tutkijakuvaa . . . kykyä omaksua nopeasti ja hyvin uusia tutkimusmenetelmiä . . . (A)rtikkeleista olisi hiomalla ja syventämällä saanut kansanvälisesti hyvinkin vertailun kestäviä; nyt ne useimmiten kuitenkin jäävät 'puolivalmisteiksi'.»

Loppulausunnossaan Heiskanen (1985, 12–13) katsoi, että »(h)akijoista ei Harisalo, Lumijärvi ja Salminen ylety lähellekään pätevyyttä julkishallinnon professorin virkaan – varsinkin kun otetaan huomioon viran oppialamääritys . . . Harisalon väitöskirja on mielestäni hyvä, mutta muu tuotanto ehdottomasti liian suppea. . . . Lumijärvi ja Salminen potevat samoista heikkouksista. Väitöskirjat eivät ole kovin korkeatasoisia, eikä muu tuotanto vielä riitä niitä paikkaamaan. Molempien teoreettisilta ja metodologisilta pohdiskeluilta puuttuu selkeä metateoreettinen perusta; ja varsinaisessa tutkimustyössä teoria joko unohtuu, muuttuu tekijä- ja trendilueteloksi tai -typologioiksi ja jää vaille riittävää kytkentää kohteeseen ja sen 'empiriaan'. . . . Ahosen pätevyys on huomattavasti ongelmallisempi kysymys. Hänen tuotannossaan on erittäin terve ydin . . . Ahosen artikkelituotanto osoittaa hänen kykyään kirjoittaa tieteelliseen keskusteluun ja se osoittaa myös hänen jatkuvaa kehitys- ja uusiutumiskykyään . . . olen valmis pitämään Ahosta niukasti, mutta selvästi . . . pätevänä julkishallinnon professorin virkaan – varsinkin kun erityisenä opetusalanana on julkishallinnon teoria ja metodologia.»

Arviointikriteerejään määritellessään Vartola (1985b, 1–3) katsoi, että »viran opetusalan määritelmä, julkishallinnon teoria ja metodologia, asettaa hakijoille kovat vaatimukset, jos määritelmä otetaan todella tarkoin huomioon. En ole varma siitä, olisiko maassamme yhtään sellaista julkishallinnon tutkijaa, joka täyttäisi määritelmän asettamat vaatimukset, vaikka moni jo on julkishallinnon professoriksi eri yhteyksissä päteväksi todettu. . . . Julkishallinnon teoriaperinteen erinomainen hallinta osoitettuna korkeatasoisella jonkin teorian tai teoriaperinteen käytöllä omassa tutkimuksessa (1), ainakin yhden muun teorian-alueen kunnollinen tuntemus (2), osoitettu metodinen taitavuus omassa tutkimuksessa (3), julkishallinnon (yhteiskuntatieteen) keskeisten metodologisten ja metodiikkaan liittyvien kysymysten tuntemus (4) sekä jonkin julkisen hallinnon osa-alueen organisaatioiden ja toimintakäytäntöjen hyvä tuntemus (5) ovat ne kriteerit, jotka päteväksi todettavan on täytettävä.»

Pertti Ahosen tuotannon Vartola (1985b, 10) arvioi katsoen, että »(p)itkälisen harkinnan jälkeen olen päätenyt siihen, että Pertti Ahonen on kiistatta pätevä julkishallinnon professuuriin . . . Hänen tuotantonsa täyttää ne kriteerit, jotka lausuntoni alussa . . . asetin. Hän hallitsee alan teorian jo melkoisen hyvin, on osoittanut hallitsevansa paitsi tavanomaiset tilastomatemattiset menetelmät . . . myös meillä toistaiseksi melko tuntemattomaksi jääneet menetelmät kuten diskurssianalyysin ja on käyttänyt niitä taitavasti omassa tutkimuksessaan, sekä tuntee valtion finanssihallinnon ja taloudellisen toiminnan alueet niiden käytäntöjen osalta varsin hyvin.»

Harisaloa Vartola (1985, 12) puolestaan arvioi katsoen, että »hänellä ei ole

tieteellistä pätevyyttä julkishallinnon professuuriin. Hänen tieteellinen tuotantonsa on määrällisesti kovin vähäinen. Se on kohdistunut oikeastaan vain yhdelle osa-alueelle. Hän ei ole osoittanut hallitsevansa julkishallinnon teoria-perinnettä eikä julkishallinnon keskeisiä metodologiaan ja metodiikkaan liittyviä kysymyksiä. Hänellä on yhden teoria-alueen tuntemus (kriteeri 2) sekä kunnallishallinnon tuntemusta (kriteeri 5) mutta ne eivät mitenkään voi riittää. . . pätevyyteen.»

Ismo Lumijärven tuotannon Vartola (1985b, 15) arvioi katsoen, että haki ja »hallitsee hyvin valtion henkilöstöhallinnon (kriteeri 5), hän tuntee ja osaa soveltaa johtamisteoriaa (2), hän on osoittanut tuntevansa julkishallinnon keskeisiä teorioita, mutta ei mielestäni riittävästi täytä ensimmäistä kriteeriäni, hän on osoittanut jonkin verran metodien tuntemusta ja hallintaa (3) mutta ei sen sijaan julkishallinnon keskeisten metodologisten ja metodiikkaan liittyvien kysymysten tuntemusta . . . Lumijärvi ei ole . . . pätevä . . . Pätevyyden saavuttaakseen hänen tulisi laatia ainakin kaksi teosta teoreettisesti ja metodisesti vankkaa tutkimusta, joltakin uudelta ja tärkeältä tutkimus-alueelta.»

Ari Salmisen tuotantoa koskevan arviointinsa perusteella Vartola (1985b, 29) katsoi, että »(p)itkällisen harkinnan ja lukemisen ja uudelleenlukemisen jälkeen olen päätenyt siihen, että Ari Salminen ei ole tieteellisesti pätevä julkishallinnon professuuriin. Hän hallitsee hyvin idänkaupan hallinnon, tuntee ministeriöiden toiminnan ongelmia sekä osoittaa julkishallinnon keskeisten metodikysymysten tuntemusta. Hänen siirtymisensä teoreettisten kysymysten tarkasteluun on kuitenkin tapahtunut niin myöhään, että hän ei ole vielä edennyt tasolle, joka täyttäisi ensimmäisen kriteerini vaatimukset. Hänen työnsä vuosilta 1982–1984 sisältävät paljon merkittävien kysymysten esiinnostaja, mutta ovat ilmeisesti liian kiireellä tehtyjä; tarpeellinen teoreettinen ja metodinen syvyys jää vielä selvästi puuttumaan.»

6. ARVIOINNIN TULOSTEN JA PERUSTEIDEN TARKASTELUA

Vaikka tämän esityksen tarkoituksena ei olekaan eritellä tarkasteltavia hakuprosesseja kokonaisuudessaan, mainittakoon, että Risto Tainio on nyt HKKK:n liiketaloustiede-hallinnon professori ja Pertti Ahonen Helsingin yliopiston hallinto-opin apulaisprofessori. Tampereen yliopiston julkishallinnon apulaisprofessori julistettiin uudelleen haettavaksi 1985 keväällä, ja tällä hetkellä odotellaan asiantuntijalausuntoja. Vaasan korkeakoulun opetus- ja tutkimusneuvosto päätti kokouksessaan 29.1.1986 yksimielisesti, että Pertti Ahonen on ainoana hakijana pätevä julkishallinnon professuuriin.

Taulukko 2. Tarkasteltujen arviointien tulokset.

Arvioijat Arviottavat	HKKK:n liiketa- loustiede-hal- linnon prof.			Tampereen yliopiston julkishallinnon apu- laisprof.			Helsingin yliopiston hallinto-opin apu- laisprof.			Vaasan korkea- koulun julkis- hallinnon prof.		
	Sax- berg	Kock berg	Child berg	Stähl- berg	I. Heis- kanen	Marti- kainen	Tai- nio	Stähl- berg	Vartola	Hele- nius	I. Heis- kanen	Var- ninen tola
H. Heiskanen	0	0	0/III									
Miettinen	0	0	0/IV									
Pulkkinen	1/I	1---	1/I									
Routamaa	1/II	0	0/V									
Tainio	1/III	1----	1/I									
Lumijärvi				1----	0+	0+						
Nikkilä				0+	0+	0+						
Paloheimo				0*(+)	0*(+)	0*(+)						
Pekonen				0+	0+	0+						
Ahonen Paloheimo							1 0*(+)	1-- 0***(1)	1 0*(0+++)			
Ahonen Lumijärvi Harisalo Salminen										0+ 0+ 0+ 0+++	1- 0+ 0+ 0+	1 0+ 0+ 0+

Merkkien selitykset:

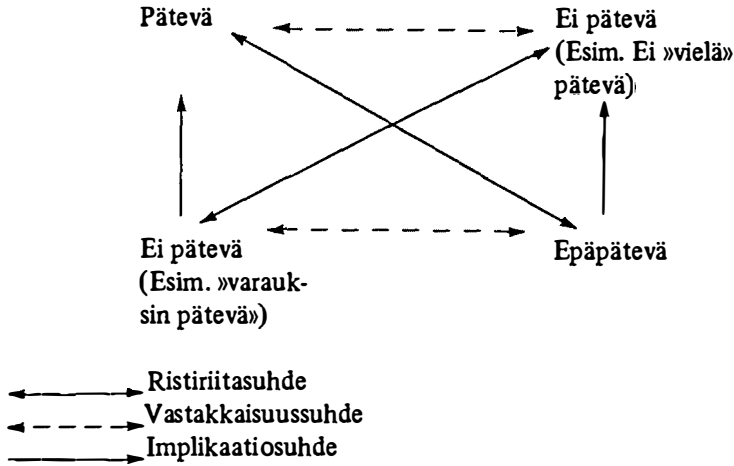
- 0 = ei pätevä
0+ = ei vielä pätevä (tai vastaava arvio)
0*(+) = ei vielä pätevä mutta lähinnä tutkimusalaansa vuoksi
0*(0+++)= ei vielä pätevä tällä mutta lähes pätevä toisella alallaan
0***(1) = ei aivan pätevä mutta pätevä toisella alallaan
0+++ = ei vielä täysin pätevä
1---- = epäilyksin pätevä
1--- = tietyin epäilyksin pätevä
1-- = ei saavuta pätevyysvaadittavaa tasoa erityisen selvästi
1- = niukasti mutta selvästi pätevä
1 = pätevä

Roomalaiset numerot osottavat nimenomaan määritellyn pätevyysjärjestyksen.

Hakija olisi ilmeisesti nimitetty, mutta hän peruutti 24.2.1986 hakemuksensa, ja uusi täyttöprosessi seuraa.

Arviointien tarkempaan erittelyä tiivistettäköön ensinnäkin arviointien lopputulokset (Taulukko 2). Tiivistelmä tuo esiin osan niistä mahdollisuuksista, joita tieteellisen pätevyuden arvioijilla on tarkentaa ja kvalifioida sekä myönteisiä että kielteisiä päätelmiään (esim. semioottisilla ulottuvuuksilla »pätevä» – »epäpätevä» – »ei (vielä) pätevä» – »ei pätevä», ks. Kuvio 1.; mallin perusteista ks. Ahonen 1984a). Käsillä olevan erittelyn kannalta on kuitenkin vielä erityisesti tutkittava, mitkä ovat tehtyjen arvioivien päätelmien perusteet.

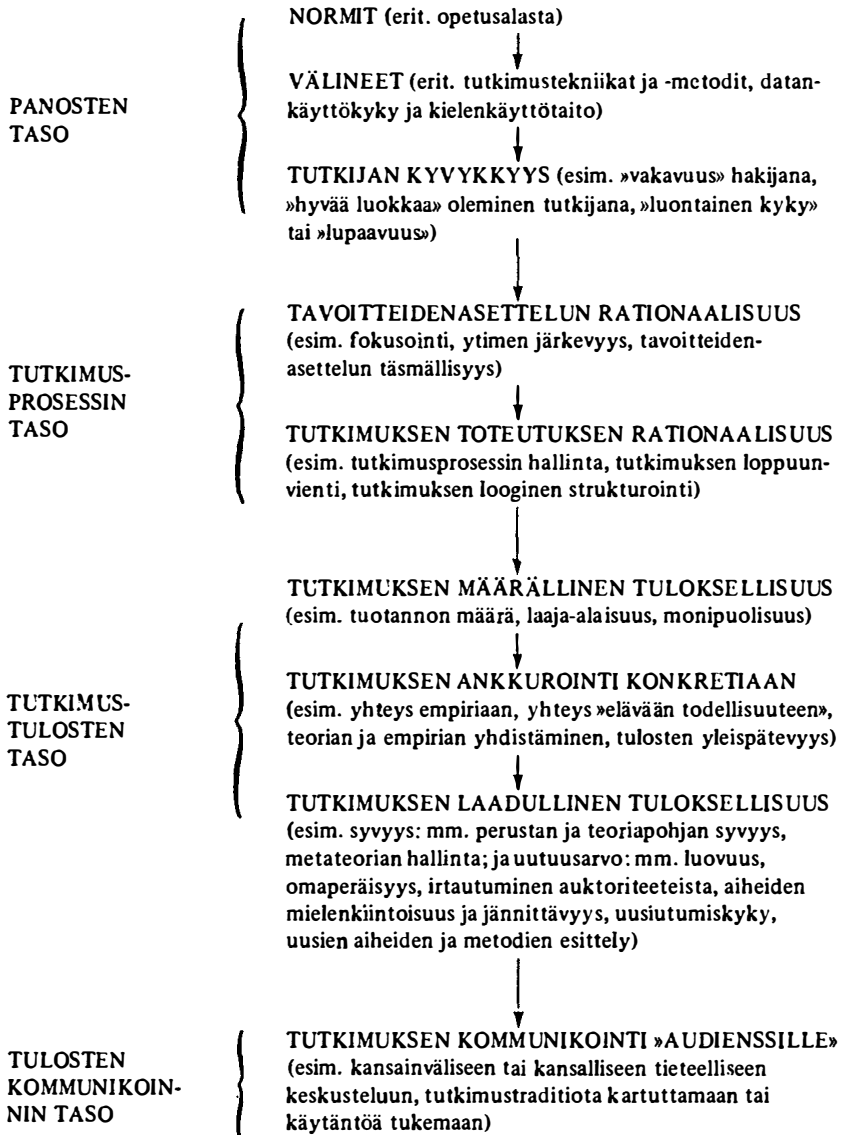
Tieteellistä pätevyyttä koskevien arvioivien päätelmien sisältöä voidaan

Kuvio 1. »Tieteellisen pätevyden» käsitteen perusolottuvuuksia.

ensinnäkin hahmotella strukturalistisella mallilla, jossa yhdistetään tieteellisen pätevyys käsitteen eri ulottuvuudet (Kuvio 1.), pätevyyttä koskevien arviointien perusteet sekä ne erilaiset tavat, joilla tieteellinen pätevyys (hahmotelluilla neljällä ulottuvuudellaan saattaa saada ilmaisunsa. Kysymys on tässä eräästä muunnelmasta klassista strukturalistista asetelmaa, jossa jokin merkityssisältö (»s», »signifioitava») saa ilmaisunsa (»S», »signifioija»), eli S/s. Käsillä olevassa tapauksessa on kysymys ketjusta merkityssisältöjä, jotka toimivat ilmaisuna tavallaan yhä syvemmille merkityssisällöille, ja vastaavasti myös ketjusta ilmaisuja, jotka ovat samalla merkityssisältöjä suhteessa itse saamiinsa ilmaisuihin: esimerkiksi merkityssisältö »tieteellinen pätevyys» saa ilmaisunsa pätevyyttä koskevien arviointien perusteissa, jotka puolestaan ovat merkityssisältöjä, joita ilmaisevat sellaiset seikat kuin tutkijan ominaisuudet sekä hänen tuotantonsa ja hänen yksittäisten tutkimustensa piirteet. Lisäksi »tieteellinen pätevyyskin» saattaa olla vain ilmaisu tavallaan syvemmille merkityssisällöille – kuten »tieteen olemassaolon edellytykset» –, ja tutkijan ominaisuudet ja hänen tieteellinen tuotantonsa sekä hänen tutkimuksensa saattavat nekin puolestaan olla vielä erityisiä ilmaisujaan saavia merkityssisältöjä.

Toiseksi mallissa yhdistyy käsitys tieteellisen pätevyys arvioinnissa tahtuvan merkitysten muodostumisen peruselementtien vähintään kolmen-tyyppisistä varastoista, »paradigmoista» (varsinainen tieteellinen pätevyys, sen arvioinnin perusteet sekä tieteellisen pätevyys ilmaisutavat tai -muodot), samoin kuin käsitys näistä varastoista poimutuneiden elementtien yhdisty-

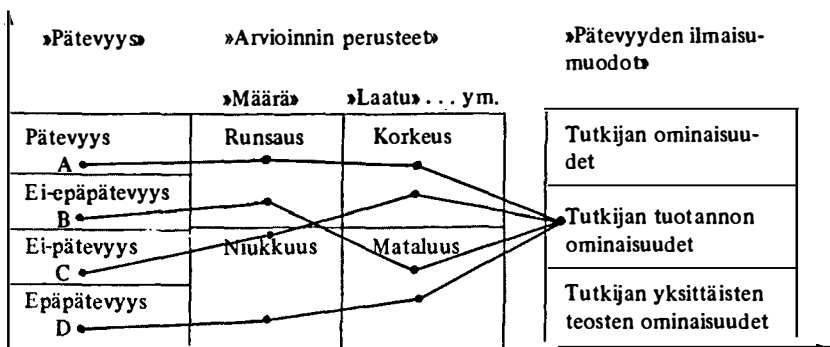
Kuvio 2. Tieteellisen pätevyyden arvioinnin perusteet tutkimusprosessin mallilla tarkasteltuna.

misestä, joka tapahtuu eräänlaisten »sääntöjen» mukaan. Yhdistymissä, »syntagmoissa», on tällöin kysymys siitä, että tieteellinen pätevyys (esim. Kuviossa 1. mainituilla olottuvuuksillaan) liittyy arvioinnin perusteisiin ja pätevyyden ilmenemismuotoihin juuri tietyin tavoin, siten, että tietyt arvioinnin perusteet ja tietyt ilmenemismuodot yhdistetään juuri tietynlaiseen pätevyyden (tai epäpätevyyden, ei-epäpätevyyden tai ei-pätevyyden) lajiin.

Jotta hahmoteltu malli voitaisiin kuvallistaa, on vielä tarkasteltava tieteellisen pätevyyden arvioinnin perusteita. Näiden perusteiden selvittäminen vaatii eriteltyihin asiantuntijalausuntoihin sisältyvien arvioivien lausumien inventointia ja tämän jälkeen lausumien typologisointia. Tässä esitettäköön vain tulokset tällaisesta inventoinnista ja typologisoinnista, lisäksi jäsentäen esitystä yksinkertaisella mallilla tutkimusprosessista (Kuvio 2.).

Nyt on mahdollista hahmotella tieteellisen pätevyyden arvioinnin malli muodollisilta yleispiirteiltään. Malliin sisältyy siis kolme paradigmojen tyyppiä, »Pätevyys», »Arvioinnin perusteet» sekä »Pätevyyden ilmaisumuodot» sekä käsitys niistä tavoista, joilla paradigmoista voi poimiuua yhdistelmiä, eli syntagmoista. (Ks. Kuvio 3., jossa on esimerkinomaisesti piirretty näkyviin eräitä kenties kysymykseen tulevia syntagmoja; rakenteeltaan vastaavasta mallista ks. myös Ahonen 1985b.)

**PARADIGMAATTINEN
ELI VALINNAN
AKSELI**

SYNTAGMAATTINEN ELI YHDISTELYN AKSELI

Kuvio 3. Tieteellisen pätevyyden arvioinnin malli (kuvioon on esimerkkinä piirretty neljä kenties kysymykseen tulevaa syntagmaa, A, B, C ja D).

7. PÄÄTELMIÄ JATKOERITTELYJEN KANNALTA

Tieteellisen pätevyyden arvioinnissa sovellettavien perusteiden tarkastelua, jossa perusteet jaettiin tutkimusprosessin panoksia, tutkimusprosessia, tutkimustuloksia ja tutkimustulosten kommunikoimista koskeviin, voitaisiin vielä monin tavoin kehittää eteenpäin laajemmin analyysein. Tällöin voitaisiin tarkastella konkreettisesti, ketkä ovat arvioineet, millä kriteereillä, keitä ja mitä osia kenenkin tieteellisestä tuotannosta milläkin perusteilla – ja mitä mahdollisiksi katsottavia perusteita on kenties jätetty käyttämättä.

Toiseksi analyysejä voitaisiin laajentaa analysoimalla tieteellisen pätevyyden arvioinnissa sovellettujen otteiden systemaattisuutta. Tällöin tulisivat tarkasteluun esimerkiksi kysymykset siitä, onko käytetty nimenomaan täsmennettyjä arviointiperusteita vai ei tai onko kaikkia arvioinnin kohteita arvioitu samoin perustein.

Kolmantena jatkoerittelyjen kohteena voisivat olla ne kielelliset strategiat, joita tieteellisen pätevyyden arvioijien käytössä on heidän laatiessaan kannanottojaan. Arvioivan argumentaation voimaa lisännee, mikäli arvioija on tietoinen arvioinnin monista vaihtoehdoista perusteista ja osaa varioiden soveltaa käytettävissä olevaa rikasta arviointiperusteiden arsenaalia ja sen koko kombinatoriikkaa. (Vrt. myös Landowski 1974 ja Ahonen 1984b.)

Neljänneksi tarkastelua voitaisiin laajentaa käsittämään täyttöprosessin kokonaisuudessaan. Ovathan asiantuntijalausunnat vain pieni osa prosesseista. Niinpä analyysiin voitaisiin ottaa myös virkojen perustaminen, virkojen aukipano ajoitusstrategioineen, pätevytymisaikojen myöntäminen, hakijoiden ratkaisut hakemisesta tai hakematta jättämisestä sekä hakemusten peruuttuksesta, asiantuntijoiden valitseminen, asiantuntijoiden ratkaisut lausuntojensa lähettämisen ajoituksesta, tieteellisen pätevyyden myöntämistä koskevat ratkaisut, pätevyysjärjestyksen määrittelyt ja lopulliset valinnat. Useimmista näistä vaiheista kertyy tekstiaineistoa, jota voitaisiin tutkia myös tässä esityksessä sovelletusta arviointiperusteiden analyysin näkökulmasta. Sitä paitsi aineistoa kertyy myös valituksista, jotka saattavat olla todella laajoja dokumentteja.

Viidenneksi voitaisiin tutkia, soveltaen tieteenfilosofisempaa näkökulmaa, missä määrin tieteellisen pätevyyden arviointienkin perusteet ovat vain ilmaisuja joillekin merkitysisällöille ja pikemminkin relativistisia konventiopohjaisuudessaan kuin absoluuttisia. Mitään yksinkertaista analyysia ei tällainen tutkimus ymmärrettävästi enää olisi.

LÄHTEET

1. Lausunnot

- Child, John: Asiantuntijalausunto täytettäessä HKKK:n liiketaloustiede-hallinnon professuuria, Aston, Englanti, 20.1.1984.
- Heiskanen, Ilkka: Asiantuntijalausunto täytettäessä Tampereen yliopiston julkishallinnon apulaisprofessuuria, Helsinki, 18.11.1984.
- Heiskanen, Ilkka: Asiantuntijalausunto täytettäessä Vaasan korkeakoulun julkishallinnon professuuria, Helsinki, 16.1.1985.
- Helenius, Ralf: Asiantuntijalausunto täytettäessä Vaasan korkeakoulun julkishallinnon professuuria, Helsinki, 16.1.1985.
- Kock, Sven O.: Asiantuntijalausunto täytettäessä Helsingin kauppakorkeakoulun liiketaloustiede-hallinnon professuuria, Helsinki, 19.9.1984.
- Martikainen, Tuomo: Asiantuntijalausunto täytettäessä Tampereen yliopiston julkishallinnon apulaisprofessuuria, Helsinki, 12.12.1984.
- Saxberg, Börje O.: Asiantuntijalausunto täytettäessä Helsingin kauppakorkeakoulun liiketaloustiede-hallinnon professuuria, Seattle, Washington, U.S.A., 12.9.1983.
- Ståhlberg, Krister: Asiantuntijalausunto täytettäessä Tampereen yliopiston julkishallinnon apulaisprofessuuria, Turku, 31.10.1984.
- Ståhlberg, Krister: Asiantuntijalausunto täytettäessä Helsingin yliopiston hallinto-opin apulaisprofessuuria, Turku, 10.10.1985.
- Tainio, Risto: Asiantuntijalausunto täytettäessä Helsingin yliopiston hallinto-opin apulaisprofessuuria, Helsinki, 6.3.1985.
- Vartola, Juha: Asiantuntijalausunto täytettäessä Helsingin yliopiston hallinto-opin apulaisprofessuuria, Tampere, 7.11.1985.
- Vartola, Juha: Asiantuntijalausunto täytettäessä Vaasan korkeakoulun julkishallinnon professuuria, Tampere, 24.11.1985.

2. Asiantuntijalausunnoissa viitatut tutkimukset

- Ahonen, Pertti: Public Policy Evaluation as Discourse, The Finnish Political Science Association, Helsinki 1983.
- Harisalo, Risto: Innovaatioiden diffuusio kunnallishallinnossa, Acta Universitatis Tamperensis, Tampere 1984.
- Lumijärvi, Ismo: Henkilöstönohjausmetodien uusiutumisen ongelmasta historiallis-geneettisen tarkastelun valossa, Acta Universitatis Tamperensis, Tampere 1980.
- Nikkilä, Juhani: Kriittisen teorian byrokriatikonseptio, Acta Universitatis Tamperensis, Tampere 1983.
- Paloheimo, Heikki: Poliitiikka, talous ja yhteiskunnan muutos, Teorioita ja tutkielmia valtion ja taloudellisen yhteiskunnan välisistä determinaatiosuhteista kapitalistisessa yhteiskuntamuodostumassa, Turun yliopiston julkaisuja, Turku 1981.
- Pekonen, Kyösti: Byrokriatia politiikan näkökulmasta, Jyväskylän Studies in Education, Psychology and Social Research, Jyväskylä 1983.
- Routamaa, Vesa: Organizational Structuring, An Empirical Analysis of the Relationships between Structure and Size in Firms of the Finnish Shoe and Clothing Industry, Acta Wasaensia, Vaasa 1981.

Salminen, Ari: Idänkauppa ja hallinto, Finnpublishers, Tampere 1981.

Salminen, Ari: Public Administration, Acta Wasaensia, Vaasa 1985.

Tainio, Risto: Tutkimusedellytysten ja tiedon luotettavuus suomalaisissa työelämän ilmiöihin ja erityisesti työvoiman liikkuvuuteen ja pysyvyyteen kohdistuneissa tutkimuksissa, Helsingin kauppakorkeakoulu, Liiketaloustiede-hallinnon laitos, Sarja A, Tutkimuksia 1/1975, Helsinki 1975.

Tainio, Risto: Determinants of Labour Turnover in a Firm, Acta Academiae Oeconomicae Helsingiensis, Ser. A: 21, Helsinki 1977.

3. Kirjallisuus

Ahonen, Pertti: Valtio-oppi ilman valtiota (I–II). Poliittika 26 (1984): 3 & 4, s. 240–257, 313–327. (1984 a)

Ahonen, Pertti: Hallinnon, politiikan ja niiden tutkimuksen semiotiikkaa. Hallinnon tutkimus 3 (1984): 2, s. 185–210. (1984 b)

Ahonen, Pertti: Hallinnon arvioinnin lähestymistapoja, Valtion painatuskeskus ja valtiovarainministeriön järjestelyosasto, Helsinki 1985. (1985 a)

Ahonen, Pertti: Managerial Arenas and the Dynamics of Management in Finnish Public Enterprises, teoksessa Kari Lilja, Keijo Räsänen ja Risto Tainio (toim.): Problems in the Redescription of Business Enterprises, Publications of the Helsinki School of Economics, Studies B, 73, Helsinki 1985. (1985 b)

Landowski, Eric: Le langage administratif, teoksessa Jacques Sallois (toim.): L'administration, Hachette, Paris 1984.

Poisjättöjen selitykset suorissa lainauksissa (»xxx» tarkoittaa tekstiä): xxx . . . tai . . . xxx = virke katkaistu, xxx . . . xxx = virkkeen keskeltä jätetty tekstiä pois, xxx. . . Xxx = virke tai virkeitä jätetty pois, (X), (x), (xxx) = pieni kirjain muutettu isoksi tai päinvastoin, sijamuotoa muutettu tms.